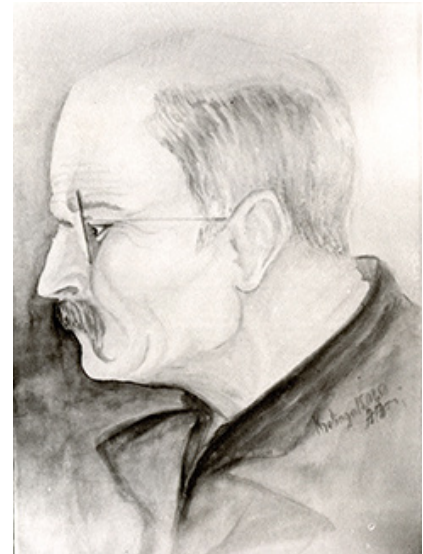

Kretingos Borumų giminės pėdsakais... iki Australijos

Jolanta Klietkutė

Vietiniai kretingiškiei puikiai žino Kęstučio g. 28 numeriu pažymėtą taip vadinamą „Borumų kalvę“. Dar 2002 m. žurnalistas Algis Kuklys spaudoje klausė „Ar pavyks išsaugoti Borumų kalvę?“, tačiau šiandien vis labiau nykstantis kultūros paveldo objektas, tikėtina, skaičiuoja paskutines savo dienas...

Augusto Borumo portretas. Autorius – sūnus Adolfas Borumas. 1950 m. rugpjūčio 15 d.

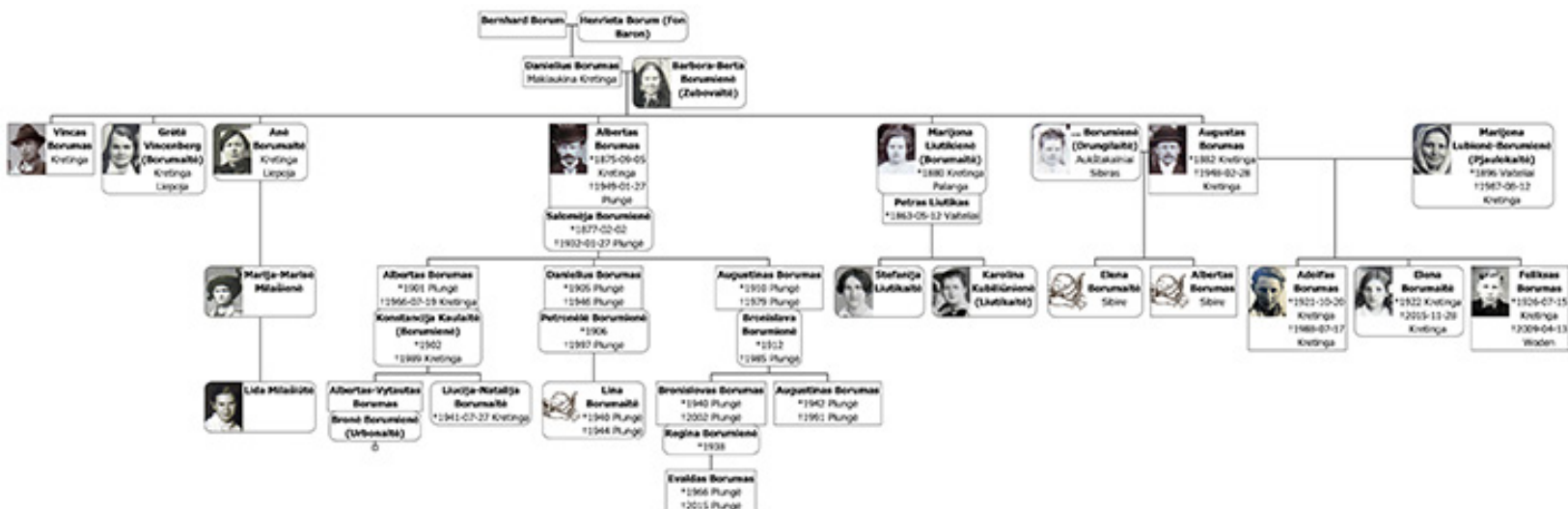
Borumų šeimos gyvenamasis namas Kretingoje XX a. II p.

mai? Taip pamažu ėmiau vynioti Kretingos Borumų giminės istorijos kamuolį – tik paviršiumi, tik iš spaudos, tik iš užsilikusių pasakojimų, tik iš kuklių užrašų ant antkapių... Bet, net ir plaukiant istorijos paviršiumi, įvyksta stebuklą. Paieškos nuvedė iki Australijos. Turiu didžiulę viltį, kad paskaitę šią publikaciją mane

(Nukelta į 20 p.)

Kone kasdien praeidama pro byrančias sienas galvodavau, kaip ši vieta atrodė prieš 100 metų, kokie žmonės čia gyveno, kokie jų liki-

apačioje – Borumų giminės medis. Sudarė Jolanta Klietkutė, 2022 m.

Adolfas Borumas ir Elena Borumaite prie Borumų namo Kretingoje

susiras ir Žemaitijoje išsibarstę Borumų palikuonys, kad kartu su jais galėsime sudėlioti daug išsamesnę Kretingos Borumų giminės istoriją.

1882 m. Kretingoje, Kęstučio gatvėje, įsikūrė iš Karaliaučiaus krašto kilęs kalvis Danielius Borumas. Kaimynų jis buvo vadinamas vokiečiu, tačiau pats save laikė lietuviu, nes jo giminė priklausė Lietuvai. Danielius, Karaliaučiaus krašte baigęs kalvystės

mokslus, tapo savo amato profesionalu. Dirbdamas Klaipėdos apylinkių dvaruose susipažino su ekonomu ten dirbančia savo būsimąja žmona Berta Zubovaite, kilusia iš Kretingalės krašto. Nežinia kokios priežastys jų kelius pakreipė į Kretingą: šalia Kęstučio gatvės išsipirko gabalą dvaro žemės kalvei ir gyvenamiems bei ūkiniams pastatams. Danielius Borumas pats pasistatė namą, dirbtuves ir tvartuką,

Nuotraukose (iš kairės į dešinę): Feliksas Borumas su draugu prie tėvo kalvės. Apie XX a. 4 deš.; Feliksas Borumas (dešinėje) su lietuviu Henriku Šalkausku dirba karjere Kanberoje (Australija). Apie 1949–1950 m. (Felikso draugas Henrikas Šalkauskas tapo garsiu Australijos menininku)

Berta (Barbora) Zubovaitė-Borumienė su sūnumis Albertu (kairėje) ir Augustu (dešinėje). Kretinga, XIX a. pab.

gyveno ūkiškai, laikė karvę. Kalvystės paslaugas teikė miestelėnams, apylinkės ūkininkams bei šalia įsikūrusiai Rusijos imperijos sienos sargybos Gargždų brigados Kretingos įgulai. Tai buvo didžiausia kalvė Kretingoje. Visą laiką ji išliko tokia, kokia buvo pastatyta XIX a. pab.

Danielius su žmona Berta, kuri Kretingoje buvo vadinama Barbora, užaugino šešis vaikus: sūnus Albertą (1875-09-05–1949-01-27), Augustą (1882–1948-02-28), Vincą ir dukteris Marijoną Liutikienę (1880–?), Grėtę Vincenberg bei Anę. Dukterys Anė ir Grėtė nutekėjo į Liepoją. Marijona – į Palangą, buvo pranciškonė tretininkė, užaugino tris vaikus. Sūnus Albertas tapo akmen-skaldžiu, Plungėje susirado nuotaką ir ten pasiliko gyventi, užaugino keturis vaikus. Jo sūnus Albertas dirbo pašte Gargžduose, Kretingoje. Grįžo gyventi į tėvo gimtąją Kretingą.

Danieliaus Borumo sūnus Vincas išvyko į Karaliaučių – į savo tėvo gimtinę. Sūnus Augustas kalvystės mokėsi iš tėvo, tarnavo kariuomenėje Vo-

(Nukelta į 22 p.)

Marijona Borumienė. Kretinga, XX a. 5 deš.

Borumų šeima (iš kairės į dešinę): Antanas Lubys (Marijonos Borumienės sūnus iš pirmos santuokos), Marijona Borumienė, Adolfas Borumas, Elena Borumaitė, Augustas Borumas, Feliksas Borumas. Apie 1927 m.

Dirmavonės (Sutvirtinimo sakramento) nuotrauka, daryta fotoateljė. Nufotografuota 2 eilėmis išrikiuota 10-ies žmonių grupė. Iš kairės į dešinę: Antanas Lubys, nežinoma mergaitė, Elena Borumaitė, Marijonos Borumienės sesers Teresėlės puodė (krikšto duktė), Feliksas Borumas. Antroje eilėje (iš dešinės į kairę): Felikso puodė (krikšto dukra), Marijonos Borumienės sesuo Teresėlė Pjaulokaitė, Marijonos Borumienės pusseserė Onutė Stonkutė-Lukauskienė iš Šašaičių kaimo, Antano Borumo puodė (krikšto sūnus) Pranas Gedvilas. XX a. 4 deš.

Augustas Borumas su mokiniu (gizeliu) žydu savo kalvėje šalia namų. Kretinga, Apie 1931 m.

Augustas Borumas su vaikais savo kalvėje, buvusioje šalia jo namų Kretingoje. Apie 1931 m.

Augustas Borumas su mokiniais prie savo kalvės Kretingoje. Apie 1931 m.

kietijoje, ten dar labiau įgudo segti arklius, apkalti ratus ir pan. Grįžo su vokišku kalvio diplomu, tapo garsiu Kretingos tarpukario kalviu. Nemažai jo darbų saugoma Kretingos muziejuje. Antrojo pasaulinio karo metais didelė kalvės įrengimų dalis išvežta į Šašaičių kaimą. Kalvė veikė iki XX a. 7 deš., vėliau buvo naudojama kaip ūkinis pastatas. 1971 m. šis

Augustas Borumas. Kretinga, XX a. 5 deš.

pastatas su jame esančia įranga paskelbtas kultūros paminklu, 1974 m. įrašytas į rajono saugotinių kultūros paveldo paminklų sąrašą (unikalus objekto kodas 1426).

Augustinas Borumas vedė Drungilaitę iš Aukštakalnių. Praėjus vos mėnesiui po jų santuokos Lietuvoje įsigalėjo rusų valdžia ir jis, kaip tarnavęs vokiečių kariuomenėje, buvo ištremtas į Sibirą. Žmona apsisprendė nepalikti vyro ir išvyko kartu su juo. Tremtyje gimė dukrytė Elenutė, po metų – sūnus Albertėlis. Gimdydama sūnų žmona mirė. Augustinas liko našlys su dviem kūdikiais, kuriuos prižiūrėti padėjo sena rusė, tačiau vaikai neišgyveno. Augustinas į nepriklausomą Lietuvą sugrįžo vienas. pie 1920 m. vedė našlę Marijoną Lubienę (Pjaulokaitę, 1896–1987-08-12), susilaukė dviejų sūnų – Adolfo (1921-10-20–1988-07-17), Felikso (1926-07-15–2009-04-13) ir dukters Elenos (1922–2015-11-28). Sūnus Adolfas turėjo polinkį dailei (Kretingos muziejuje saugoma kopija jo piešto tėvo Augustino Borumo portreto. Duktė Elena Bo-

Iš kairės į dešinę: Feliksas Borumas apie XX a. 4 deš., Elena Borumaitė apie 1945 m. ir Adolfas Borumas Kretingoje XX a. 5 deš.

rumaitė visą laiką gyveno savo tėvų name Kretingoje, dirbo linų fabrike. Visomis išgalėmis ji bandė išsaugoti kalvę, puoselėjo tėvelių atminimą.

Sūnus Feliksas Borumas Kretingoje lankė Šventosios gimnaziją. Buvo geras mokinys ir muzikantas, grojo pučiamaisiais instrumentais, akordeonu. Nors jo tėvas buvo kalvis, Feliksas, baigdamas vidurinę mokyklą, susidomėjo administratoriaus specialybe, mokėsi naujų mechanizuotų duomenų lentelių kūrimo techniką. Jį 1944 m. rugpjūčio 20 d., sekmadienį, einantį į bažnyčią, sustabdė vokiečių kareiviai, pasodino į sunkvežimį, nugabeno į Kretingos geležinkelio stotį, kur kartu su kitais jaunais lietuviais suvarė už spygliuotos tvoros. Vokiečiai tą dieną sulaukė apie 1 000 ir kitų jaunų lietuvių vaikinų bei merginų, o tada išvežė priverstinai dirbti vokiečių karo pramonės įmonėse.

Tėvas, išgirdęs apie sūnaus suėmimą, nuskubėjo į geležinkelio stotį. Feliksas liepė nesijaudinti, nes naktį planavo pabėgti ir grįžti namo. Tėvas perspėjo to nedaryti, nes vokiečiai, jei pagautų, tikrai kad nušautų.

Vokietijos vyriausybės (*Deutsche*

(Nukelta į 24 p.)

Iš dešinės pirmoje eilėje pirmas stovi Vincas Borumas išvykęs į Karaliaučių (daugiau apie jį šeima negavo jokių žinių). XX a. 3–4 deš.

Kretingos pranciškonų gimnazijos muzikantai su pranciškonu broliu Augustinu Dirvele ir kunigu Tadu Budraičiu. Feliksas Borumas – vidurinėje eilėje trečias iš dešinės. Apie XX a. 4 deš.

Kretingos jaunuolių krepšininčių komanda. Dešinėje stovi Feliksas Borumas. Apie 1939 m.

Dienststelle) įrašai rodo, kad 1944 m. rugpjūčio 24 d. Feliksas Borumas buvo išsiųstas į „Flakersatz-Abteilung 62“ Oldenburg Vokietijoje. Jis nebuvo karys, bet lietuvis kovos padėjėjas (*Litauischer Kampfshel-*

Feliksas Borumas grojo akordeonu Kanberos lietuvių tautinių šokių kolektyve „Audėjėlė“ Kanberoje (Australija). Apie 1950 m.

fer), kurio pareiga buvo valdyti paieškos žiburius, padedančius numušti sąjungininkų bombonešius, kertančius Vokietiją netoli Reino upės.

1945 m. kovo 30 d. su „Flakersatz-Abteilung 62“ padaliniu jis buvo išsiųstas prie Reino upės padėti sunaikinti Remageno tiltą, tačiau, JAV armijos 761-ojo tankų bataliono „Afroamerikiečių juodųjų panterų“ kariams perplaukus upę, buvo paimtas į nelaisvę. Amerikiečiai buvo jam malonūs – pagailėjo jauno išsigandusio berniuko ir padavė jam pačią pirmąją cigaretę, kad nusiramintų. Feliksas pateko į liūdnai pagarsėjusias Reino pievų stovyklas. Tai buvo

Felikso Borumo proanūkliai Valdas (gitarą), Cyrus (akordeonas), Nate (bosinė gitara) – grupė „Kalvelis“ Kanberos daugiakultūriniame festivalyje Kanberos mieste, Australija

Iš kairės į dešinę: Feliksas Borumas už Australijos surašymo ir statistikos biuro pastato Kanberoje (Australija), kur dirbo valstybės tarnautoju. Apie 1951 m.; Felikso Borumo ir jo kolegų lietuvių palapinė dirbant karjere Kanberoje (Australija). Apie 1949–1950 m.

19-os stovyklų grupė, kurią JAV armija įkūrė sąjungininkų okupuotoje Vokietijos dalyje. Čia pasibaigus Antrajam pasauliniam karui turėjo būti laikomi suimti vokiečių kariai. Feliksas buvo kartu su šimtais tūkstančių kitų kalinių, kentėjo badą ir dehidrataciją, nes tokio didelio suimtųjų skaičiaus nebuvo įmanoma pamaitinti ir pagirdyti. Kartą, kviečiant kalinius pavardėmis, vienas kareivis išgirdo „Borums“ ir vėliau priėjęs paklausė: „Ar tu Augustino sūnus? Aš su tavo tėvu kariuomenėje tarnavau“. Tas kareivis ėmėsi globoti belaisvį Feliksą.

Kadangi Feliksas buvo lietuvis, Amerikos valdžia nepaleido jo kartu su vokiečių kaliniais. Paleido tik 1946 m. birželio 25 d., tačiau jis nebuvo Vokietijos pilietis, tad buvo kilnojamas per pabėgėlių stovyklas. 1946 m. rugpjūčio 29 d. jį užregistruavo Vokietijos Memmingeno pabėgėlių stovykloje. Galiausiai Feliksas pateko į stovyklą perkeltiesiems lietuviams Nordlingene (Vokietija). Klausydamasis čia įkalintų jaunuolių kalbų jis suprato, kad grįžti į tėviškę nesaugu, nes, kad ir per prievartą paimtas, bet yra tarnavęs vokiečiams, todėl sovietinėje Lietuvoje jam grėstų mirtis arba tremtis į Sibirą.

1948 m. Feliksas, neturėdamas kito pasirinkimo, kartu su kitais stovyklos lietuviais priėmė Australijos vyriausybės pasiūlymą – vykti į Australiją ir dvejus metus dirbti pagal vyriausybės nurodymą.

(Nukelta į 26 p.)

Prie paminklo „Nežinomam Lietuvos kariui“, buvusiam Australijos lietuvių klubo sode Kanberoje stovi (iš kairės į dešinę): Vida Howe, Anele Gocentienė, Feliksas Borumas, Algis Kabaila, kunigas Butkus, Liudas Budzi-nauskas (1999 m. klubo pastatą ir paminklą nugriovė)

Borumų kalvė ir troba Kretingoje 2022 m. Fotografė Jolanta Klietkutė

Tikėjosi, kad po dvejų metų jau galės grįžti į Lietuvą. 1948 m. lapkričio 16 d. iš Italijos Genujos uosto laivu „Protea“ jis išvyko į Australiją – Melburno uostą. 1948 m. gruodžio 22 d. pasiekė Melburną. 1949 m. vasario mėn. jis buvo išsiųstas į šalies sostinę Kanberą. Ten buvusiam karjere jis turėjo skaldyti uolas

kelių tiesimui. Visi čia dirbantys lietuviai pabėgėliai gyveno palapinėse prie Kanberos oro uosto. Feliksas susidraugavo su australu, kuris, matydamas, kad lietuvaitis yra išsilavinęs ir išmintingas, pasibaigus dvejų metų darbo karjere sutarčiai, padėjo įsidarbinti valstybės tarnautoju Australijos surašymo ir statistikos biure. Feliksas greitai tapo vertinamu darbuotoju, įsitraukė į Biuro duomenų automatizavimo ir kompiuterizavimo diegimo veiklas. Jam buvo pasiūlyta priimti Australijos pilietybę.

Vieną istoriją Feliksas ypač mėgo pasakoti: jo draugas australas turėjo arklį. Kartą jis pasiguodė, kad arkliui pūliuoja kanopa. Feliksas prisiminė, kaip jo tėvas kalvis ir veterinarijos gydytojas tokias problemas spręsdavo Kretingoje, naudodami liaudišką gydymo priemonę – ant žaizdos užpildavo žolės ir patepdavo mėšlu. Draugas australas tai vertino skeptiškai, bet jo nuostabai „vaistai“ suveikė.

1949 m. pradžioje įvairiuose Australijos miestuose įsisteigė lietuvių pabėgėlių organizacijos. Vien Kanberoje apsistojo du šimtai lietuvių pa-

bėgėlių. Tarp jų Feliksas Borumas sutiko iš Vilkaviškio krašto Sodėnų kaimo kilusią Mariją Kučinskaitę. 1948 m. Marija buvo ištekėjusi už australo Bruce Camerono Gyvendama su juo santuokoje susilaukė dviejų vaikų – berniuko Ronaldo ir mergaitės Janetos. 1952 m. Marijos vyras žuvo avarijoje. Vėliau Marija ištekėjo už Felikso. Jie vaikų nesulaukė.

Feliksas dirbo valstybės tarnautoju Australijos surašymo ir statistikos biure, sulaukęs 59 metų amžiaus išėjo į pensiją. Didelę gyvenimo dalį jis savanoriavo Kanberos lietuvių bendruomenėje. Jis dirbo daugelyje šios bendruomenės komitetų, vienu metu ėjo Bendruomenių asociacijos prezidento ir Lietuvos pensininkų organizacijos „Pagoda“ prezidento pareigas. Abu savo įvaikius jis įtraukė į lietuvių kultūrinę veiklą ir šie tapo skautais, lankė tautinių šokių ratelį, lietuvių kalbos pamokas.

Feliksas buvo praktiškas žmogus, didžiavosi savo tėvo kalvio jam įdiegtais darbo įgūdžiais, jo suteiktas žinias naudojo statydamas Kanberos lietuvių klubą bei paminklą .

Feliksas grodavo akordeonu Kanberos lietuvių tautinių šokių kolektyve „Audėjėlė“. Šiame mieste jis buvo populiarus muzikantas, įvairiose grupėse grodavo akordeonu ir būgnais. Savo mėgėjišką muzikinę karjerą baigė grodamas akordeonu šokiuose ir vakarėliuose kartu su posūniu Ronaldu, kuris grojo gitara.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, jis kartu su žmona Marija, įsūniu Ronaldu 1992 m. rugpjūtyje atvyko į Lietuvą. Grįžimas namo jam buvo skaudus, nes abu tėvai ir brolis Adolfas jau buvo mirę. Nepaisant to, džiaugėsi pamatęs senus namus, sutikęs įbrolių Antaną Lubį bei seserį Eleną.

2008 m. gruodžio mėn. Feliksas Borumas susirgo, o 2009 m. balandžio 13 d. mirė Australijoje, žmonos Marijos ir įsūnio Ronaldo globoje.

Trys Felikso Borumo didieji anūakai Cyrus, Nate ir Valdas taip pat tapo muzikantais mėgėjais, Kanberoje subūrė trio, groja lietuvių liaudies muziką. Savo deduko (taip jie vadino Feliksą) ir jo, Kretingos kalvio sūnaus, atminimo garbei jie trio pavadino „Kalveliu“ ir savo YouTube kanalo atvarte patalpino Kretingos Borumų kalvės nuotrauką. Taip už tūkstančių kilometrų nuo Lietuvos pagerbiama ir prisimenama Borumų kalvė, kurios sienos Kretingoje nenumaldomai nyksta...

Publikacijoje panaudotų archyvinių nuotraukų autoriai nėra žinomi

DŽERVIEŅĖ TEKLĖ (1932–2022)

Šiū metu bėrželė 25 d. mērė pedaguogė, poetė, pruozininkė, lietovėškā ėr žemaitėškā rašiusi ėlgametė mūsa žornala bėndradarbė Džervienė Teklė. 1998 m. ėšlestuo žemaitėškās poezėjės rinktnėnė „Sava muotinu kalbo“ ana rašė:

„Eso gėmusi 1932 metās Žemaitėjuo, Kartenas valsčiaus Asteikiu suoduo. Mama bova sioviejė, vuo tievalis dėrba pri gelžkelė. Kėik patoupė tievā nusėpėrka nadėdėli žemės sklīpieli Plungės rajuona Alksnieņu kaimė. Čė, Žemaitėjuo, prieš pati kara pabėngiau pėnkis pradiuos muokėklas skėrius. Kara metās ejau i Plungės gėmnazėjė. Be monės, šeimuo auga dar pėnkė vākā. Ka sūnā ėr doktėris galiptom muokėtėis, tievams reikiejė nogara ėr dėina, ėr nakti lėnktė. 1947 metās bova sojims tievielis. Nuteisė anon dėšimtėi metu lageriu. Ėš Vorkutas ons grīža 1953 metās. Ka ėr par dėdliiausius vargus, nepriteklius, bet muokslu nameitiau. Pabėngusi Plungės vėdorėnė muokėkla, metus

(Nukelta į 33 p.)